

EGY PARCELLÁZÁS TANULSÁGAI

SOHA NEM HATOTTA MÉG ÁT annyira az ország közvéleményét a földkérdés és az ahhoz kapcsolódó problémák fontosságának tudata, mint éppen napjainkban. Bár a háború jelenleg más irányba tereli a széles néprétegek érdeklődését, kétségtelen, hogy az állapotok normalizálódása után a közfigyelem még fokozottabb mértékben fordul majd az összefüggéseiben a magyar élet minden vonatkozására kiható földbirtokreform kérdése felé. Ez érthető is, hiszen ez a kérdés napjainkban már nemcsak egyszerű birtoklási probléma, hanem termelési, szociális, adózási, stb., tehát általános nemzetgazdasági, sőt bizonyos fokig honvédelmi kérdés is, melynek a nemzet érdekei szerint történő megoldása tovább el nem odázható. Úgy vélem, hogy éppen ezért nem lesz érdektelen, ha olvasóinknak beszámolok egy folyamatban levő magánparcellázás eredményeiről és kihatásairól.

Az özv. herceg Boncompagni Ludovisi Józsefné szül. Sanmartino di Valperga Arduina grófnő és Sanmartino di Valperga Henrik gróf olasz állampolgárok tulajdonát képező — 1925 ősze óta azonban részvénytársasági alapon, nagybérletben művelt — kereken 17.000 kat. holdnyi kisszállási (Bács-Bodrog vm.) uradalomból a m. kir. földművelésügyi miniszter 1939 szeptember hó 27-én kelt engedélye alapján az 1940. év tavaszán 2900 kat. hold terület parcellázását kezdték meg.

A múlt század nyolcvanas éveiben még 27.000 kat. holdat kitevő latifundium, egykor a báró Orczy család birtoka, a világháborúig — mindannyiszor önkéntes parcellázás útján — 10.000 kat. holdat veszített állományából, mégis ezek közül a most folyamatban levő parcellázás a legjelentősebb, mert ez alkalommal, nem mint a múltban, hasznavehetetlen homokterületet, hanem jóminőségű szántóföldet daraboltak el.

A birtokeldarabolással kapcsolatban mindenekelőtt tudnunk kell, hogy az előkelő külföldi állampolgárok — a hercegasszony Róma volt kormányzójának özvegye, Sanmartino gróf pedig olasz szenátor — tulajdonában álló birtokra a milliárdos beruházási program végrehajtása során mintegy félmillió pengő hozzájárulást vetettek ki. Ekkora összeg hazánkban nem állván a birtok tulajdonosainak rendelkezésére, hozzájárultak magyarországi jogtanácsosuk előterjesztéséhez, s elhatározták, hogy a birtok egyrészét értékesítik. A parcellázás iránt előterjesztett kérelmet a földművelésügyi miniszter rövid időn belül, minden változtatás nélkül, magáévá tette s mindössze azt kötötte ki, hogy „a parcellázandó ingatlanok elsősorban a helybeli és környező községek öt holdon aluli törpebirtokosainak adandók el és csak ezek földszükségletének kielégítése után lehet egyéb földigényléseket figyelembe venni“.

Az eladási árra vonatkozólag a holdanként előrelátott átlagos 1300 pengős előterjesztést a miniszter jóváhagyni. Ez az ár a környékbeli községekben előforduló földáraknál nem magasabb, inkább valamivel alacsonyabb. Közölte egyben a miniszter, hogy az ingatlandarabolást hatósági ellenőrzés alá veszi, továbbá hozzájárult ahhoz a kérelemhez is, hogy a felparcellázott területek az átengedésre kijelölhető területeknél beszámíttatnak.

Kellő propaganda után a parcellázandó birtokrészekkel közvetlenül szomszédos Jánoshalma és Mélykút községekben, továbbá Kisszálláson, 1940 tavaszán megkezdődött a földeladás.

Az említett két község színmagyar, vármegyei viszonylatban jómódú, szorgalmas lakosságú. Jánoshalma határának egyrésze homoktalaj, magas-színvonalú szőlő- és gyümölcsstermesztéssel, a többi, a futóhomokos északi rész leszámításával jóminőségű szántóföld. Mélykút községben a szántóföldi gazdálkodás, főleg a tengeritermesztés a lakosság főfoglalkozása. Birtok-

megoszlás szempontjából mindkét községben úgyszólván ideális a helyzet. Jánoshalma két nagybirtoka főleg erdő és legelő. Mélykúton pedig a Magyar Katolikus Vallásalap 9000 kat. holdas birtokának szántóföldje nagyrészt kisbirtokok kezében van. Mindkét község az erős, 15—20—25 kat. holdas kisbirtokosok és a felfelé törekvő kiségzisztenciák — párholdas szőlőbirtokosok, kisbirtokok — hazája. Középbirtok egyik községben sincs.

Tekintve, hogy a parcellázandó terület legjobb minőségű részei Jánoshalma és Mélykút községekkel szomszédosak, az említett községek lakói részére 1940 tavaszán 80, 90 és 100, ősszel pedig 90, 100 és 105 filléres Q-ölenkénti egységaron történtek az eladások. Kisszállás! gazdasági cselédek, tavasszal és ősszel egyaránt, 100 filléres áron kapták a jóminőségű és közvetlenül a szeged-bátaszéki állami közút mentén fekvő parcellákat. A vételárhoz egységesen 6% parcellázási költséget (előzetes és végleges szerződéskötés, hatósági jóváhagyás, mérnöki díj és telekkönyvi bekebelezés) számítottak fel. A vételár 50%-a és a parcellázási költség az ideiglenes adásvételi szerződés megkötésekor, birtokbalépés előtt volt fizetendő, a vételár fennmaradó részét pedig 5 év alatt 10 félévi egyenlő részletben, évi 6% kamat utólagos felszámítása mellett kell kiegyenlíteni.

Kedvezményezettek, és pedig hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvak, világháborús vitézségi érmesek, tűzharcosok és sokgyermekesek (legalább három élő gyermekkel) jogosultak voltak előre csak a vételár 40%-át és a 6% parcellázási költséget fizetni. Aki a teljes vételárat azonnal kifizette, 2% árkedvezményben részesült. Birtokba lépéskor meg kellett fizetni a birtokon levő élőfák forgalmi becsértékét, valamint az uradalom által elvégzett őszi mélyszántásért 1000 □-ölenként 7-50 pengőt.

1940 tavaszán 47 vevő lépett birtokba, a parcellázás továbbfolytatása során azonban az 1940. és 1941. év őszen földet vásárlókkal együtt a vevők száma összesen 119-re emelkedett, akik 8441 hold területet vásároltak meg. A háborús helyzet következtében a parcellázás jelenleg szünetel.

A vásárlók birtokpolitikai adataiból az alábbi, igen tanulságos kimutatást állítottam össze:

<i>Birtoknagyságcsoport:</i>	<i>A parcellázás</i>			
	<i>előtt</i>	<i>után</i>		
	szem. kat.	hold	szem. kat.	hold
földnélküli	38	—	—	—
1 kat. hold alatti	10	7·6	—	—
1—5 kat. holdas	32	95·6	47	128
5—10 kat. holdas	19	142·0	34	265·8
10—20 kat. holdas	15	223·9	23	313·9
20 kat. hold fölötti	5	172·7	15	454·1
Összesen :	119	641·8	119	1.161·8

A parcellázás legkiemelkedőbb eredménye — a közölt adatok tanúsága szerint — az, hogy 38 azelőtt nincstelen, teljesen földnélküli család, mint később látni fogjuk, ezek legnagyobb része gazdasági cseléd, földhöz jutott. De a kisbirtokosok közé emelkedett 10, azelőtt 1 hold alatti törpebirtokos is, mert a parcellázás után az érdekeltek valamennyien 1 kat. holdnál nagyobb területtel rendelkeznek. A földnélküliek, a törpebirtokosok és az 5 hold alatti kisbirtokosok csoportjába a vevők közül a parcellázás előtt 80 személy tartozott, a parcellázás után azonban ezekbe a csoportokba tartozók száma 47-re esett.

A mindenképpen kívánatos, egészséges nagyságú földterülettel rendelkező kisbirtokosok társadalmának kialakulása felé igen nagy lépést jelent továbbá az, hogy az 5—10, 10—20 és 20 kat. hold fölötti birtoknagyságcsoportba tartozók száma a parcellázás folytán 39-ről 72-re emelkedett.

Meg kell említenem ezenkívül a parcellázásnak egy másik, hasonlóan fontos eredményét is. Láttuk, hogy a vevők közül 81 személynek a parcel-

lázás előtt 641.8 kat. hold birtoka volt. A parcellázás következtében — részbenimért nagyobb birtokot akartak vásárolni, részben pedig, mert birtokaikat egy helyen fekvő darabra akarták átcsereálni — e 81 személy közül 48-án 324.1 kat. holdat eladtak. A parcellázás tehát bizonyos fokú önkéntes tagosítást is eredményezett, amelynek méreteire jellemző, hogy a 48 személy által eladott 324.1 kat. hold összesen 153 tagban feküdt, míg ugyanezen 48 személy jelenlegi birtokai, beleszámítva most már az általuk a parcellázáshoz vett 48 tagot is, összesen csak 114 tagban vannak.

A vevők foglalkozás szerinti csoportosítása az alábbi képet mutatja:

	szem.	vásárolt terület
gazdasági cseléd	90	45.1
fm. napszámos	10	47.9
kisbirtokos	76	638.8
iparos-kereskedő	6	75.5
köz- és magánalkalmazott	5	24.3
egyéb foglalkozású	2	12.5
összesen:	119	844.1

A mezőgazdasági foglalkozású vevők mellett elenyészően kicsiny az egyéb foglalkozási ágakhoz tartozók száma, úgyhogy a parcellázás alkalmával úgyszólván kizárólag azok kezébe került a föld, akik azt hivatásszerűen művelik. A spekulációs célokra vásárlókat az ügyes, helyi ismeretekkel rendelkező lebonyolítás teljesen kiküszöbölte.

A kisszállást parcellázás, figyelembevétel az összes körülményeket, mindenképpen sikeresnek mondható. A vételárakat a vevők legnagyobb-része — részben a háborús konjunktúra következményeként — már teljesen kifizette. Egymásután épülnek a kisgazda-tanyák a parcellázásból vásárolt földeken s az eddig megközelíthetetlen uradalmi tagokon teljes erővel folyik már a magyar kisemberek kenyeret-életet teremtő, örök munkája.

Jelentős végül azért is az ismertett parcellázás, mert ezáltal megszűnt az 1800 lakosú Kisszállás község eszmei (uradalmi) község jellege. A parcellázás előtt ugyanis Kisszállás községet egyetlen nagybirtok képezte, az eszmei községek közismert hátrányával.

TÖRÖK LÁSZLÓ

KÜLPOLITIKAI SZEMLE

Az orosz offenzíva — A tuniszi helyzet — Finnország politikája — Új német háborús elszántság — Az olasz kormány átalakulása — A casablancai találkozó — Churchill tárgyalása a török államférfiakkal — Amerika; Anglia és a Szovjet-Únió

AZ IMMÁR HARMADIK hónapja tartó orosz offenzíva rendkívüli hatással van az összes külpolitikai eseményekre. Németország elismeri a helyzet súlyosságát, azonban kormány nem csügged és a sajtó és propaganda újabb erőfeszítésekre sarkallja a népet, nem tagadva, hogy rendkívüli teljesítményekre van szükség, Velikije Luki és Sztálingrád védőit példaként emlegetvén.

Az orosz offenzíva méretei bizonyos magyarázatokra készítetik a német vezető köröket. Így különösen figyelemreméltó Göring marsall megnyilatkozása, mely szerint a Szovjet-Únió a finn háború során a világtörténet legnagyobb álcázását és félrevezetését hajtotta végre. Ez a kijelentés finn politikai körökben hosszas vitákra adott alkalmat. Az orosz emberanyag tömegei s a hadi készletek mennyisége nyilvánvaló befolyással vannak a

német magatartásra: a frontokon áttértek a mozgó- és elhárítóháború rendszerére. Ez az elhárítás természetesen egészen más körülmények közt történik, mint tavaly télen a német front akkori elasztikus, de megszakíthatatlan állapotában. Az orosz tömegelő új harcmodort követel s a helyzet fontos-
ságát növeli az a körülmény, hogy az oroszok több helyen és korántsem egy irányban támadnak. Míg északon a kelet-nyugati tendencia uralkodik, addig dél felé Snár észak-déli irányban hajtotta végre hadmozdulatait a Szovjet-
Únió s csak utóbb kapcsolódott bele ebbe a tendenciába, egy kelet-nyugati előretörés. Ennek az a magyarázata, hogy délen a németek erős ékként hatoltak bele a Szovjet-Únió területébe; az orosz hadvezetésnek tehát itt az volt a feladata, hogy a déli betüremléseket (Sztálingrád és Kaukázus) levágja a német front törzséről. A meghosszabbított déli frontot el is szakították a német vonalak egészétől, bár Sztálingrád német védői hosszas küzdelemben védelmezték a romvárosban megszerzett német pozíciókat Paulus tábornagy vezetése alatt. A Kaukázusban is előretörték a szovjet erők s a német hadsereg ottani osztagai visszavonultak. A hadtörténet rendkívül érdekes fejezete lesz majd ez az anabázis, valamint az az orosz törekvés, hogy a Kaukázus német csapatait elszakítsák: az orosz offenzíva másik iránya tehát Rosztov felé mutatott. Sztálingrádnak február elején történt elfoglalását a Szovjet-Únió nagy sikerként ünnepli. Németország viszont gyásznapokat rendelt el ez alkalomból a Poglavnik kormányával egyetemben, mivel Sztálingrád falai közt horvát osztagok is küzdöttek. Paulus tábornok VI. hadserege kétségtelenül nagy küzdelemben tartott fenn jelentős szovjet erőket s a német hivatalos vélemény úgy ünnepli ezt a teljesítményt, mint az önfeláldozás legmagasabb fokát. Február közepén üritették ki a német erők Rosztovot és Vorosilovgrádot. A német jelentések minden alkalommal hangsúlyozzák, hogy a német visszavonulás, az ellenségtől való elszakadás és elhárítás tervszerűen történik, a Szovjet rendkívüli vereségeket és veszteségeket szenved s a harc nem úgy alakul, ahogy a Szovjet szeretné. Szemlélnk zártakor a német jelentés kiemeli, hogy szó sincs villámháborúról s ha előretör is a Szovjet, rettentő veszteségeket szenved. Az orosz sikereknek különben sincs hadászati jelentőségük. A német kommentárok mindent a nagy német teljesítményekről beszélnek s a Szovjet veszteségeit mérlegetlik.

Felmerül a kérdés, honnan teremtette elő a Szovjet-Únió ezt a haderőt? Hiszen több hónapja hiteles német helyek mondták, hogy Oroszország elvesztette nyersanyagforrásainak és emberanyagának igen jelentős százalékát. Azt is elmondták, hogy a Szovjet-Únió szinte teljesen elvesztette iparát és fegyverfogható emberkészletét. Azonban az is nyilvánvaló, hogy miközben Európában Oroszország teljes kimerüléséről beszéltek és diadalmas jellemzővel kísérték az „új keresztshadjárat“ lefolyását, Oroszország látszólagos és álcázott passzivitása mögött ázsiai és uráli területein jelentős fegyverkezési ipart teremtett s valószínűnek látszik az is, hogy a most munkába vetett orosz katonai erők az ázsiai Oroszország eddig érintetlenül maradt hadseregeiből kerültek elő. Oroszországnak ez a technikailag és mechanikailag megerősített ázsiai jellege, ahogy az ázsiai és távolkeleti népeket saját, törzsökös szláv népességével együtt áthatotta a technikai civilizáció eredményeivel, arra készíteti Németországot és Németország barátait, hogy újra teljes nyomatókai felhívják a bolsevista veszélyre Európa figyelmét. Bár az angol-német viszony továbbra is rendkívül kedvezőtlenül alakul, nyilvánvalóan Angliának is szólnak ezek a figyelmeztetések, ahogy Németország arról beszél, mennyire az ő terhe és hivatása a bolsevizmus feltartóztatása. Anglia és Amerika azonban alig veszik tekintetbe ezeket a nyomatókos felhívásokat, melyek szoros kapcsolatban állanak az orosz offenzíva által teremtett helyzettel.

Hogy továbbra is az orosz kérdésnél maradjunk, érdekes megemlítenünk mindazokat a híradásokat is, melyek a Szovjet háború utáni tervezéseit értelmezik. Semleges államokból eredő források nyomán a német távirati ügynökségek jelentéseket közölnek a Szovjet és az angolszászok elgondolásairól. Idézik különféle angol és amerikai publicisták írásait, melyek szerint a kis államok létjogosultsága megszűnt és jó, ha a jövőben a Szovjet-Unióhoz igazítják politikájukat. Kelet-Középeurópa kisebb államaiban, valamint Finnországban érthető figyelmet keltettek ezek a német közvetítéssel elterjedt hírek; hiszen Németország önmagával azonosítja az európai társadalom és a középeurópai rend mai állapotait.

Az orosz front élénkségével szemben kevesebb hatást mutat most az afrikai front. Montgomery tábornok rendkívüli óvatossággal követte Tunízia határáig Rommel elszakadó hadműveleteit s Rommel nem hagyja magát zavartatni, mondják a németek, az angolok tervei által. Nyilvánvaló, hogy Montgomery majd csak akkor fog élénkebb hadműveletekbe, ha majd túlereje és pozíciója kellő mértékben biztosítva lesz. A hadműveletek tuniszi lanyhaságával szemben azonban annál élénkebb élet uralkodik Észak-Afrika nyugati területem, ahol tovább tartott a feszültség De Gaulle és Darlan, illetve Giraud hívei között. Úgy tetszik, mintha az amerikai hadvezetőség aktuális politikai szempontból sokkal jobban méltányolná bizonyos vichy-i embereknek konkrét szolgálatait és gyors segítségét, mint De Gaulle táborának hosszas kitartását az angol ügy mellett. Ám mégis tévedtek azok, akik azt hitték, hogy maradandó feszültség támad Algírban az angol és az amerikai politika között. Az amerikai vezetés, úgy látszik, „politikusabban“ gondolkodik, mint a sokkal merevebb „világnézeti“ állásfoglalással jelentkező angol politika. Ugyanekkor az angol hadvezetés Észak-Afrikában jóval nagyobb aktivitást mutat, mint az amerikai sorkatonaság; viszont az amerikai repülőgépek bőven kiveszik részüket az Olaszország elleni sorozatos támadásokban. Minden arra vall, hogy az angolszás szövetségesek még korántsem tekintik lezártnak az északafrikai akciót s ha Németország jelentős mértékben el van is foglalva az orosz fronton, még mindig rendkívüli fontosságot tulajdonítanak a tuniszi német-olasz hídfőállásnak. Ha Olaszország Líbia elvesztésével a Földközi-tengeren kényesebb helyzetbe került is, ugyanekkor viszont a tuniszi támaszpont még mindig fedezi Olaszország partjait. Az afrikai hadi helyzet természetesen kihat a Földközi-tenger egyéb államaira is. Franciaország politikai passzivitása és letargiája még csak fokozódott a német-olasz megszállás alatt s a marseillei zendülés sem hozott itt változást. T. i. a kikötőnegyed proletariátusa felkelt a német megszállás ellen, aminek eredménye viszont az lett, hogy a német hatóságok rákényszerítik Marseille vezetését a kikötőnegyed ódon házainak lerombolására. A francia politika most kizárólag az északafrikai bélvillongásokban él tovább. Ám annál jobban figyel az afrikai helyzet felé Spanyolország és Portugália: hiszen Spanyolországgal kapcsolatban csak nemrég cáfolták meg a hírt, hogy tőle Németország átvonulási jogot kért, hogy így kerüljön az algíri és marokkói amerikai-angol erők hátába és így veszélyeztesse Gibaltár egyre jelentősebb szerepét.

Az ibériai félsziget államai élénken és érzékenyen reagálnak az európai változásokra. Kétségtelenül a mai spanyol kormányzat rendkívül sok és szoros kapcsolatot tartott a tengellyel, különösen Németországgal és azt mondják, hogy a madridi német követ igen nagy befolyással rendelkezett Serrano Suner külpolitikájára. Azóta a Caudillo kormánya tekintetbe veszi a különféle európai változásokat és Jordana tábornok külügyministersége nagy tapintattal kezeli a legkülönbözőbb lehetőségeket. A nehéz európai helyzetben a világnézeti is exponált spanyol diktatúra kapcsolatokat

keresett Portugáliával, melynek autoritativ rendszere Salazar vezetése alatt nem egyszer hangsúlyozta a bolsevizmus és a szocializmus elleni magatartását és bizonyos rokonszenvekre tett szert a tengely államaiban. Az egyre szorosabb önálló ibér szolidaritás mindenesetre jelentős bázis Európa legnyugatibb peremén, ahol manapság az angolszászok afrikai berendezkedésével kapcsolatosan szintén latolgatják a második front felállításának lehetőségeit. Az európai helyzet most fokozott óvatosságra készíti az ibér félsziget államainak különleges berendezkedésű kormányait, — hiszen főleg a spanyol kormány és rendszer számára nem lehet közömbös Európa társadalmi és világnézeti alakulása. Az eshetőségek egyre gondosabb figyelembevétele mellett Franco kormánya most már pozitív (és nemcsak nemzeti) értelemben mind több lehetőséget enged az Egyház független megnyilatkozásainak és már távolról sem tart ott Spanyolország, hogy e legkatolikusabb országban külpolitikai okokból ellenőrizték a Szentatya és a Vatikán általános érvényű megnyilatkozásait, mint azt az előző külpolitikai kurzus alatt szükség-szerűnek látták. Spanyolország, úgy látszik, mind jobban kidomborítja önállósága és sajátos jellege ismérveit és így érthető, hogy több irányban katonai előkészületeket foganatosított határain. Ugyanekkor Portugália kormányelnöke úgy nyilatkozott, hogy a szocialista-kommunizmus ellen tett portugál megnyilatkozások elsősorban belpolitikai értelműek.

Politikai és diplomáciai külön jellegének kidomborítása a tartalma a finn politika egyre élénkebbé és érdekesebbé váló újabb mozdulatainak is. Finnország magatartására döntő hatással volt az északi hadi helyzet alakulása. Két front érinti érzékenyen Finnországot. Az egyik a Ladoga-tó frontja, a másik Petsamo kérdése. Nemrég úgy hírelett, hogy a Szovjet-Únió csapatai a finn terület legészakibb csúcsát jelentő petsamói területsavot megközelítették és rajta át bizonyos érintkezést találtak Észak-Norvégiával. Ezzel kapcsolatban nagyon sokat emlegették a Szovjet-Únió Észak-Norvégiára vonatkozó területi igényeit és a német vezetés alatt álló mai norvég sajtó részletesen tárgyalta az ezzel kapcsolatos eshetőségeket s figyelmeztette az angolokat is arra az eshetőségre, hogy a Szovjet-Únió kiutat talál az Atlanti-óceánhoz. Hasonló gondolat elemezte a kérdést a svéd sajtó konzervatív része is, ahonnan viszont — svéd keltezéssel — a német távirati irodák részletesen tovább jelentették Európa kisebb államaiba ezeket az aggodalmakat. Mindezekkel a hírekkel kapcsolatban Finnországban bizonyos tartózkodó hangulat lett úrrá, amiben nagy része van a másik frontszakasz, a Ladoga-tó vidéke mai körülményeinek. Ilymódon a nehéz élelmezési helyzettel küzdő finn nép és állam új utakra kényszerül, hiszen eddig e szárazföldi összeköttetés volt nemcsak a finn ellenállás, hanem egyben a németek felől alimentált finn közéletelés egyik legfontosabb ütőere. Így fordult most vissza a finn érdeklődés a felé az északi szolidaritás felé, mely mindig igen nagy tartaléka volt a finn politikának. Stockholmba finn szakszervezeti delegáció érkezett s általában a szociáldemokrata párt és a szakszervezetek újra jelentős politikai súlyra tettek szert, hiszen az északi kapcsolatot, főleg a finn-svéd viszonyt ezek gondozták. A stockholmi finn delegáció első feladata volt Finnország élelmezési helyzetének megvitatása, de nyilvánvaló, hogy politikai missziót is teljesített.

Finnországban új elnökválasztás is történt. Nagy többség Risto Ryti újráválasztása mellett döntött, de nyomós pártja volt Tanner miniszternek is, aki a finn szociáldemokraták vezetője és annakidején Sztálin és Molotov elvbarátja volt 1918-ban. Utóbb azonban annyira eltávolodtak, hogy Molotov a kapitalizmus cselédjének mondta a polgári utakra tért finn szociáldemokrata vezetőt. Általában a finn szociáldemokrácia s általában az északi szociáldemokrácia polgári természetének nagyrésze van abban, hogy a német; megszállás — Norvégiát kivéve — nem érintette a belpolitikai és a párt-

viszonyokat. E polgári gondolat révén keres most európai és emberi kapcsolatokat Finnország. Bizonyos feszültség után visszaállóban van az amerikai-finn kapcsolat régi szívélyessége is; a finn társadalomban nagy párt volt e viszony újjárendezése mellett. Amerika mintegy hídja lehet a finn politika bizonyos új és legújabb szándékainak, főként pedig szükségleteinek. Finnország kormánzata és közvéleménye különben végig hangsúlyozta, hogy a Szovjet-Únió ellen csupán önvédelmi háborút folytat; nem törekszik másra, mint területi állagának helyreállítására és a keletkaréliei meghódított területek korántsem állanak finn polgári, hanem csupán az Önvédelem feladatainak megfelelő ideiglenes katonai igazgatás alatt.

Az amerikai és a svéd kapcsolatok megélénkülése arra vall, hogy a finn politika elérkezettnek látja az időt, hogy érvényesítse akciószabadságát, valamint hogy tovább építse európai viszonyait. Ugyanekkor Finnország, nehéz helyzetében is, igen fontos pozíciót tölt be a harcbanálló európai országoknak diplomáciai köztudatában. Ennek köszönhető, hogy például Szlovákia és Románia kormányai gyakorta kiemelik Finnországgal való szívélyes kapcsolataikat és sorsközösségüket a bolsevizmus ellen s a külföldi sajtó úgy jellemzi a mai magyar diplomácia egyes részleteit, hogy ott a rokon finn néphez való fokozott hasonulás, a sorsközösség hangoztatása észlelhető.

Ezalatt a sztálingrádi önkéntes véráldozatot gyászoló Németország nemzetsocialista vezetői a háborús helyzet tudatában új akcióba kezdtek. Hangoztatják, hogy új VI. hadsereget állítanak talpra. Most ünnepelték a nemzetsocializmus uralomrajutásának tízéves fordulóját és ez alkalommal rámutattak arra, hogy a mai európai politikai és katonai helyzet éppen olyan heves küzdelmet kíván, mint követelt a hatalom megragadása. Hitler üzenete a főhadiszállásról érkezett; tíz éve ez az első alkalom, hogy a Führer nem beszélt a hatalom átvételének január 31-i évfordulóján. A Führer üzenete hangoztatja, hogy a nemzeti szocializmus és az ő személyes érdeme, hogy Németországot az erőtlén polgári rezsim után nem öntötte el a bolsevizmus. Az üzenet intelligenciával fordul egész Európához: a háború, a bolsevizmus elleni küzdelem Európa közös ügye. Göring és Göbbels beszédei a katonai és ipari mozgósítás elszántsága mellett szintén ezt az európai hivatást emlegetik. A Führer ezalatt főhadiszállásán időzött, ott fogadta lelkesítő beszéddel az üdvözlésére siető Gauleiterek és egyéb csoportvezetőket, miközben a Párt tíz éves uralmának örömnepén Göbbels és Göring tartottak lelkes és elszánt beszédeket. Berlint ebben az időszakban többször látogatta meg angolszász légitámadás és a Párt tízéves uralmának ünnepén is angol nappali légitámadás volt. A légitámadásokat nem győzi elítélni a német politikai közvélemény, mely egyébként arra is rámutat, hogy a támadások nem maradnak viszonzatlanul és német gépek valóban többször támadták is Londont és Anglia partjait. A politikai és szellemi vezetés most Göbbels doktoré, aki heves hangú cikkeivel, lelkes beszédeivel tüzei a német fiatalság és katonaság elszántságát. Göbbels tudatta a német társadalommal azt a lelkesítő hírt, hogy Funk gazdasági miniszter és Ley gazdasági fővezető határozatára az összes felesleges üzemeket, szórakoztatóhelyiségeket, luxusboltokat, vendéglőket bezárják és személyzetüket a hadigazdálkodás keretében veszik igénybe. Az egész német társadalom áttér a hadigazdálkodásra és a lelkesítő nemzetsocialista megnyilatkozások kiemelik, hogy Németország nehéz óráiban semmi helye nincsen a polgári gazdaságnak. A Führer háborús üzenete is a teljes hadi elszántságról beszél, mely áthatja a német társadalom minden rétegét.

Ezalatt Olaszországban is hasonló háborús lelkesedés és elszántság észlelhető. Az olasz északi ipari városok, üzemek ellen intézett és Nápolyt is

látogató ismételt gyakori angolszász légitámadások a hivatalos fasiszta nyilatkozatok szerint csak megerősítik Itália derék és jó népének háborús kitarását. A légitámadások során a lakosság minden része szenved és legutóbb megsebesült a kalábriai érsek is. Az angolszász hadviselés irányáról természetesen nem lehet senkinek értesülése, ám az olasz katonai és politikai körök nyilván valószínűnek tartják, hogy Olaszországot sem hagyja ki számításaiból az angolszász földközitengeri politika. Erre vallanak az olasz lakosságot nyugtalanító sorozatos légitámadások, melyek súlypontja az utóbbi időben mintha áttelődött volna Észak-Itáliából Dél-Olaszország fölé. Olaszország tehát belekerült a földközitengeri küzdelem középpontjába, amit Mussolini legújabb beszéde is hangsúlyozott a küzdelemre való felhívással. A helyzet jelentős komolyodására vall az olasz kormány átalakítása, amit hozzáértők úgy jellemeznek német oldalon, hogy az csak Itáliának Németország melletti helyállítását tanúsítja. A kormány átalakítása során a legfontosabb változás az, hogy a külügyi tárcát a Duce maga vette át és Ciano külügyminiszter Olaszország vatikáni nagykövete lett. A vatikáni nagykövetséget nyilván igen fontos pozíciónak tartják Itáliában és valóban, a pápa politikája kiterjed az egész hadban álló emberiségre; ilymódon a vatikáni olasz érdekeltség rendkívüli jelentőségre tehet szert egy adott külpolitikai és embert szituációban. Ez természetesen csak mellékes következtetés; az olasz hivatalos körök semmiféle kommentárt nem adtak ki a kormányválságról, amiből különlegesebb következtetéseket vonhatnánk le s ilymódon az olasz kormányválságot a háborús állapotok egyik szimptomájának kell tartanunk, mely csak az olasz kormányzat és rendszer tengelybarátságának dokumentálása lehet.

Mialatt a német és olasz kormány újabb meg újabb erőfeszítéseket tesz a háború folytatására, a tengelyhatalmakkal szembenálló angolszász kormányfőfiak is szükségesnek tartották, hogy közelebről határozzák meg terveiket és szándékaikat. Január végén a német sajtó semleges forrásokból azt az értesülést közölte, hogy Winston Churchill nem tartózkodik többé Angliában, hanem Amerikába utazott, hogy ott Roosevelttel elnökkel találkozzék. A találkozás színhelyére vonatkozó találgatások szinte hetekig tartottak, midőn a találkozó megtörténte után nyilvánosságra jutottak a részletek, melyeket azonban már az amerikai elnök és az angol miniszterelnök elutazása után közöltek. A megbeszélések az északafrikai Casablancában történtek s Roosevelttel elnök előzőleg Vargas brazil elnökkel is találkozott. A casablancai tárgyalásokra állítólag meghívták Sztálint is, az orosz vezető azonban elhárította a meghívást, arra hivatkozván, hogy otthon el van foglalva a hadvezetés munkájával. Ebből német kommentárok azt következtették, hogy Sztálin és Oroszország minden tekintetben fenntartja akciószabadságát az angolszászokkal szemben, akik viszont elismeréssel és dicsérrel szóltak Oroszország teljesítményeiről. A találkozón nyilván megbeszélték a felállítandó és sokat vitatott második front összes kérdéseit, megvitatásra kerültek az afrikai politikai és hadi helyzet összes vonatkozásai, nemkülönben a közös angol-amerikai hadviselés Japán ellen a távoli keleten. Ez utóbbi pont azért tarthatott most érdeklődésre számot, noha mind Churchill, mind Roosevelt kifejtették beszédeikben a hosszú japánellenes hadviselésnek az európai háborútól külön álló fontosságát, mert a Wawell vezetése alatti angol erők Burmában, az angol-amerikai tengeri erők pedig a szigetvilágban némileg tisztázzák éppen mostanában az angolszászok helyzetét Japánnal szemben. A casablancai tárgyalások legfontosabb anyaga azonban az afrikai politikai és katonai helyzetre vonatkozott. Churchill és Roosevelttel február közepe tájt tartott háborús beszédei némileg világosságot derítettek a megbeszélések tartalmára. Churchill mintegy kilenc hónapban jelöli meg a háborús erő-

feszítés kiterjedését, Rooseveltt pedig az angolszászok következetes kitarását elemezte és a kíméletlen győzelmi békéről beszélt.

Külön pontja volt a casablancai találkozóknak az afrikai franciák politikai feszültségeinek enyhítése. Az angolok inkább De Gaulle hívei mellett foglaltak állást, míg az amerikaiak az aktuális és konkrét szükségszerűséget értékelték és így fogadták el Vichy áttért embereinek szolgálatait és segítségét. Darlan halála után Giraud tábornok vette át az algériai francia politika vezetését és oly emberek segítségét vette igénybe, akiket De Gaulle hívei némileg aggályos politikai múltúnak ítélték. A casablancai találkozózn tisztázni kellett De Gaulle és Giraud ellentétét. A két francia vezető megjelent és megbeszélte az angolszász államférfiakkal a francia politika helyzetét. Arra a megállapodásra jutottak, hogy kooperációra töreksszenek, közös politikát folytatnak, együtt harcolnak Franciaország függetlenségéért és félreteszik a régi elvi és személyi ellentéteket.

A casablancai találkozó egy másik érdekes pontja volt a hadvezetés kérdése és az angolszász államférfiak valóban nagy vezérkari kísérettel is jelentek meg a találkozózn. A vezető hang a katonai kérdésekben Churchill környezetéé lett, hiszen Eisenhower tábornok bizonyos passzivitásra kényszerült az utóbbi időben. A megbeszélések eredménye az lett, hogy a szövetséges csapatok általános vezére angol javaslatra Eisenhower tábornok lett, míg mellette igen nagy szerepük lesz a konkrét helyi és európai tapasztalatokkal rendelkező Alexander és Andrews tábornokoknak, kiket a németellenes hadvezetés és a második front nagy szakértőinek tartanak.^r Churchill Casablancából nem tért azonnal haza, hanem Rooseveltt elnökkel való megbeszélése értelmében váratlanul megjelent Törökországban, hogy ott megbeszéléseket folytasson a török kormányférfiakkal a török-angol szövetségi szerződés értelmében. A megbeszélések Adanában folytak, ahonnt Churchill az amerikai megszállás alatt lévő angol birtokra, Ciprusba távozott és onnt küldött üzenetet a görögöknek, amiből sokan az angolszászok közelgő balkáni akcióira következtetnek. Aminthogy nyilvánvaló, hogy Churchill barátságos szellemben folyó és Németországban igen tartózkodóan felfogott törökországi tárgyalásai szoros összefüggésben állnak a földközítengeri helyzetnek és a közkeleti kérdéseknek Casablancában történt értelmezésével, valamint a Szovjet-Únióval is. A török-angol megbeszélésekről nem nyerhetett Európa közeli értesülést, bár felteszik, hogy egyelőre nem történik változás Törökország semlegességében. Ám világos, hogy a török-angol tárgyalásokon sok fontos kérdés szóba került — nem véletlenül mutat Bulgária akkora érdeklődést irántuk. A tengerszorosok kérdése nyilván ott szerepelt a megbeszélések pontjai között. Hasonlóképpen megbeszélhették az angol légifiotta közkeleti ügyeit is. Mindebből világos, hogy a török-angol tárgyalások összefüggésben állnak a Közel-Keleten gyülekező angol-amerikai hadseregek miként való foglalkoztatásának dolgával. A közkeleti légi és szárazföldi készülődés nyúván arra vall, hogy az angolszász politika nemcsak a német ellenséggel, de a szovjetország háborús szövetségessel szemben is dokumentálhatja a maga háborús részvételét és jelentőségét.

Az angolszász politikát egyébként tovább nyugtalanítja a német tengeri hadviselés, ahogy ez kitúnt Churchill beszámolójából is. Közben a német tengeri hadviselésben fontos változás történt: a hajóhad élére Raeder admirális helyére Doenitz tengernagy, a tengeralatti hadviselés erélyes vezetője és nagy szakértője került. Rooseveltt nagy beszédének szintén a háború kíméletlen folytatása volt az értelme. E beszédek politikai értelme a nemzetiszocializmus elleni magatartásban éleződött ki. A nemzetiszocialista német vezetők ezzel szemben kifejtik a német nép előtt, hogy egészen más magatartást kell követ-

nie, mint 1918-ban. A mai német nép, mondják, más mint volt 1918-ban. Itt nincsen helye semmiféle engedékenységnek és belső széthúzásnak. Elmondják azt is, mi következne, ha netán legyőznék a német népet. A német fiatalságot és férfiakat kényszermunkára hurcolnák Oroszország újjáépítésére, évekre bezárnák a német iskolákat, a német népből kiirtanák jellegzetesen német tulajdonságainak még emlékezetét is. Hogy a német népet a háború e fejleményeitől megóvják, azért tartják szükségesnek, hogy a nagy gazdasági mozgósítás útján, a háborús gazdaságra való áttérés eszközeivel a mai német nép teljesen azonosuljon a nemzetiszocializmussal, hogy aztán a szocialista-kommunizmus elleni küzdelem után döntő erővel fordulhasson az angol-szászok ellen. Tehát a mai Németország változatlanul kitart az 1939-es háborús program mellett, sőt még fokozza ennek méreteit.

GOGOLÁK LAJOS